

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stryczyńska (przewodniczący)

SSN Jarosław Sobutka (sprawozdawca)

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania O.F. i M.F. reprezentowanego przez przedstawiciela
ustawowego O.F.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy rolniczej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 czerwca 2025 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu
z dnia 29 lutego 2024 r., sygn. akt VIII Ua 78/23,

oddala skargę kasacyjną.

DS

Jarosław Sobutka Ewa Stryczyńska Robert Stefanicki

UZASADNIENIE

Decyzją z 7 stycznia 2021 r. ([...], Znak: [...]) Prezes Kasy Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego, odmówił obywatelom Ukrainy (O.F. i jej małoletniemu

M.F.) prawa do jednorazowego odszkodowania za śmierć I.F., w związku z wypadkiem mającym miejsce [...] 2020 r., W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że poszkodowany I.F. [...] 2020 r., podczas wykonywania pracy przy zbiorze truskawek, został rażony piorunem, skutkiem czego doznał licznych obrażeń zewnętrznych i wewnętrznych, był reanimowany, po przewiezieniu do szpitala przebywał przez wiele dni w śpiączce farmakologicznej. Organ rentowy uznał zdarzenie za wypadek przy pracy, co miało skutkować w późniejszym terminie wezwaniem poszkodowanego na komisję lekarską, w celu określenia rozmiaru uszczerbku na zdrowiu poszkodowanego. Jednakże, po dwóch miesiącach od zdarzenia, poszkodowany zmarł. Podstawą odmownej decyzji Prezesa KRUS była opinia lekarza orzecznika, o specjalności lekarz chorób wewnętrznych, w której lekarz stwierdził, że nie było związku przyczynowego, pomiędzy zgonem a wypadkiem, bowiem nie przeprowadzono sekcji zwłok, a skutki rażenia piorunem były jednymi z wielu rozpoznanych u zmarłego schorzeń.

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 22 czerwca 2023 r. (sygn. akt IV U 779/21), wydanym w sprawie O.F., M.F. - reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego O.F., przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, o jednorazowe odszkodowanie:

I. zmienił zaskarżoną decyzję Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, w ten sposób, że przyznał na rzecz:

1. O.F. prawo do jednorazowego odszkodowania, w związku z wypadkiem przy pracy rolniczej, jakiemu uległ 20 czerwca 2020 r. I.F., w kwocie 61.980 zł;

2. M.F. prawo do jednorazowego odszkodowania, w związku z wypadkiem przy pracy rolniczej, jakiemu uległ 20 czerwca 2020 r. I.F., w kwocie 61.980 zł, w łącznej kwocie 123.960 zł;

II. przekazał roszczenie wnioskodawczyni, w zakresie zasądzenia odsetek ustawowych, liczonych od dnia następnego od dnia wydania decyzji odmownej, tj. 8 stycznia 2021 r. do dnia zapłaty, do Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego według właściwości, celem rozpoznania;

III. zasądził od strony pozwanej na rzecz wnioskodawczyni kwotę 720 zł, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

IV. koszty sądowe zaliczył na rachunek Skarbu Państwa.

Na skutek apelacji organu rentowego od wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu, Sąd Okręgowy we Wrocławiu VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 29 lutego 2024 r. (sygn. akt VIII Ua 78/23), oddalił apelację.

W uzasadnieniu wyroku Sad odwoławczy wskazał, że zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego jest prawidłowy i znajduje oparcie, zarówno w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, jak i obowiązujących przepisach prawa. Sąd Okręgowy w pełni zaaprobował ustalenia faktyczne Sądu I instancji i przyjął je jako własne. Podzielił też wywody prawne, zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nie znajdując żadnych podstaw do zmiany wyroku bądź jego uchylenia.

Organ rentowy w przedmiotowej sprawie nie kwestionował okoliczności uznania zdarzenia z 28 czerwca 2020 r., jakiemu uległ I.F., za wypadek przy pracy rolniczej. Natomiast skarżący kwestionował wysokość przyznanego odwołującym odszkodowania oraz wysokość kosztów zastępstwa procesowego zasądzonych od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej.

Jak zaznaczył Sąd II instancji, w dniu wydania zaskarżonej decyzji, tj. w dacie 7 stycznia 2021 r., obowiązywały przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 maja 2007 r. w sprawie określenia wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej oraz zasiłku chorobowego (Dz.U. z 2021 r., poz. 1440). Zgodnie z § 1 tego rozporządzenia jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej wynosi 809 zł za każdy procent stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu.

Sąd Rejonowy wskazał także w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że rozporządzenie to obowiązywało do dnia 31 grudnia 2021 r. Następnie zostało zastąpione rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie określenia wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej oraz zasiłku chorobowego (Dz.U. poz. 2396), które weszło w życie 1 stycznia 2022 r. Zgodnie z § 1 tego rozporządzenia, jednorazowe odszkodowanie wynosi 1.033 zł za każdy procent stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu.

Rozporządzenie to, w przeciwieństwie do rozporządzenia z dnia 16 maja 2007 r., zawiera przepis przejściowy. W § 4 rozporządzenia z dnia 20 grudnia 2021 r. wskazano bowiem, że do ustalenia wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej i zasiłku chorobowego, w sprawach objętych postępowaniami wszczętymi i niezakończonymi ostateczną decyzją przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, stosuje się przepisy tego rozporządzenia.

W przedmiotowej sprawie problematyczna pozostawała więc kwestia ustalenia wysokości stawki jednorazowego odszkodowania za 1% uszczerbku na zdrowiu.

Zgodnie z wywodami prawnymi poczynionymi przez Sąd Okręgowy uznać należało – zdaniem tego Sądu, że postępowanie w sprawie przyznania wnioskodawczyni jednorazowego odszkodowania, z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, w momencie wejścia w życie Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie określenia wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej oraz zasiłku chorobowego, tj. w dniu 1 stycznia 2022 r., nie zostało zakończone ostateczną decyzją KRUS.

W ocenie Sądu odwoławczego, w rozpoznawanej sprawie należało zastosować wykładnię celowościową przepisów przejściowych § 4 ww. rozporządzenia z dnia 20 grudnia 2021 r. Sąd II instancji wskazał, że jakkolwiek stronie nie przysługiwało już odwołanie od decyzji z dnia 7 stycznia 2021 r. na drodze administracyjnej, jednak przysługiwało jej odwołanie do Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych na podstawie przepisów procedury cywilnej. W konsekwencji, ustalając wysokość stawki jednorazowego odszkodowania za 1% uszczerbku na zdrowiu, prawidłowo Sąd Rejonowy zastosował stawkę określoną w rozporządzeniu z dnia 20 grudnia 2021 r., która wynosi 1.033 zł.

W odniesieniu do kosztów procesu, Sąd II instancji wskazał, że z uzasadnienia Sądu *meriti* wynika dlaczego w pierwszej instancji zasądził czterokrotność stawki minimalnej. Powyższe było podyktowane z uwagi na zawłość sprawy, nakład pracy radcy prawnego reprezentującego odwołującą, czas poświęcony na przygotowanie się do sprawy, ilość rozpraw i czynności podjętych w sprawie. Dlatego też, zdaniem

Sądu Okręgowego, zasadnie Sąd Rejonowy zasądził na rzecz odwołującej koszty zastępstwa procesowego odpowiadające 4-krotności stawki minimalnej pełnomocnika, określonej przepisami ww. rozporządzenia. Ponadto Sąd odwoławczy zwrócił też uwagę, że niniejsza sprawa była zawiła, wymagała przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych sądowych, była czasochłonna i pracochłonna.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu do Sądu Najwyższego wywiódł organ rentowy, zaskarżając judykat w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego, polegającego na błędnej wykładni pojęcie decyzja ostateczna, o której mowa w § 4 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 23 grudnia 2021 r., w związku z art. 16 § 1 k.p.a. oraz bezzasadne powołanie się przez Sąd II instancji na przepis art. 269 k.p.a.

W związku z powyższym, skarżący organ rentowy wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, uchylenie zaskarżonego wyroku oraz jego zmianę, poprzez przyznanie jednorazowego odszkodowania w kwocie 97.080 zł, a także zasądzenie od powodów kosztów zastępstwa w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wywiedziona w niniejszej sprawie okazała się nieuzasadniona.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, w granicach zaskarżenia bierze także z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania.

Przypomnienia wymaga, że skargę kasacyjną można oprzeć na naruszeniu prawa materialnego, przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, oraz na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli to uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 k.p.c.).

Strona skarżąca wywiedziona przez siebie skargę kasacyjną oparła na zarzucie naruszenia prawa materialnego, polegającym na błędnej wykładni pojęcie „decyzja ostateczna”, o której mowa w § 4 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 23 grudnia 2021 r. w sprawie określenia wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby

zawodowej oraz zasiłku chorobowego (Dz.U. poz. 2396 ze zm.) w związku z art. 16 § 1 k.p.a. Zarzuciła również bezzasadne powołanie się przez Sąd II instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku na przepis art. 269 k.p.a.

Przypomnieć więc należy, że błędna wykładnia przepisu prawa materialnego to nadanie innego znaczenia treści zastosowanego przepisu prawa, mylne zrozumienie jego zwrotów lub treści i tym samym znaczenia całego przepisu. Natomiast niewłaściwe zastosowanie prawa materialnego może być efektem oparcia się na nieistniejącej normie prawnej lub przyjęciu, że nie istnieje obowiązująca norma albo błędnej subsumcji prawidłowej normy. Każdy z tych rodzajów naruszeń rządzi się własnymi regułami, a wzajemna relacja między nimi w aspekcie wpływu na wynik sprawy najczęściej wyraża się stosunkiem zależności pomiędzy wadliwą interpretacją normy prawnej jako przyczyną a błędnym zastosowaniem tej normy jako skutkiem. Czym innym jest więc błędna wykładnia prawa materialnego, a czym innym niewłaściwe jego zastosowanie (tak: A. Góra-Błaszczkowska (red.), Środki zaskarżenia. System Postępowania Cywilnego, Tom 5, 2023).

Koniecznym elementem zarzutu błędnej wykładni prawa materialnego jest więc wyraźne wskazanie, na czym polega wadliwa interpretacja dokonana przez ten sąd, a także wyjaśnienie, jak - zdaniem skarżącego - przepisy te powinny być rozumiane. Zarzut niewłaściwego zastosowania przepisu (błąd w subsumcji) polega natomiast na nieprawidłowej ocenie związku między ustalonymi faktami a normą prawną oraz na mylnym przyporządkowaniu ustalonego stanu faktycznego abstrakcyjnemu stanowi faktycznemu zawartego w normie prawnej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 873/22, LEX nr 3519728).

Sąd Okręgowy uznał, że w dniu wydania zaskarżonej decyzji, tj. w dacie 7 stycznia 2021 r., obowiązywały przepisy Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 maja 2007 r. w sprawie określenia wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej oraz zasiłku chorobowego (Dz.U. z 2021 r., poz. 1440). Zgodnie z § 1 tego rozporządzenia jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej wynosi 809 zł za każdy procent stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu. Rozporządzenie to obowiązywało do 31 grudnia 2021 r. i następnie zostało zastąpione Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i

Rozwoju Wsi z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie określenia wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej oraz zasiłku chorobowego (Dz.U. poz. 2396), które weszło w życie 1 stycznia 2022 r. Zgodnie z § 1 tego rozporządzenia, jednorazowe odszkodowanie wynosi 1.033 zł za każdy procent stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu. W rozporządzeniu z dnia 20 grudnia 2021 r. zawarto przepis przejściowy (§ 4), zgodnie którym do ustalenia wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej i zasiłku chorobowego w sprawach objętych postępowaniami wszczętymi i niezakończonymi ostateczną decyzją przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia stosuje się przepisy tego rozporządzenia.

W przypadku wskazanego powyżej zarzutu naruszenia przepisów prawa materialnego skarżący formułuje zarzut jego naruszenia poprzez błędną jego wykładnię, jednak zarówno sama treść zarzutu, jak i jego krótkie uzasadnienie nie wskazuje w żadnym stopniu, aby Sąd II instancji mylnie zrozumiał treść norm prawnych, wynikających ze wskazanych przepisów prawa. Strona skarżąca natomiast za pomocą tego zarzutu próbuje podważyć niewłaściwe zastosowanie wskazanych przepisów w niniejszej sprawie. Należy jednak pamiętać, że to na stronie skarżącej ciąży obowiązek prawidłowego sformułowania zarzutów skargi kasacyjnej i to ją obciążają konsekwencje niesprostania temu obowiązkowi.

W ocenie Sądu Okręgowego, w rozpoznawanej sprawie należy zastosować przepisy rozporządzenia wydanego już po decyzji z 7 stycznia 2021 r. i stwierdził, że należy zastosować wykładnię celowościową przepisów przejściowych, zawartych § 4 ww. rozporządzenia z dnia 20 grudnia 2021 r. Sąd II instancji słusznie zauważył przy tym, że chociaż stronie nie przysługiwało już odwołanie od decyzji z dnia 7 stycznia 2021 r. na drodze administracyjnej, to przecież jednak przysługiwało jej odwołanie do sądu powszechnego, zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego.

W tym miejscu należy także przywołać art. 16 § 1 k.p.a., ustanawiający zasadę ogólnej trwałości ostatecznych decyzji administracyjnych. Zasada ta ma podstawowe znaczenie dla stabilizacji opartych na decyzji skutków prawnych. Artykuł 16 § 1 zd. 1 k.p.a. zawiera definicję decyzji ostatecznej, stanowiąc: „Decyzje, od których nie służy odwołanie w administracyjnym toku instancji lub wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, są ostateczne”.

Zgodnie z tą definicją sprawa zakończona decyzją ostateczną nie może być ponownie przedmiotem postępowania administracyjnego. Naruszenie tej reguły przez ponowne jej rozpoznanie i rozstrzygnięcie pociąga za sobą sankcję nieważności (art. 156 § 1 pkt 3 k.p.a.). Decyzje ostateczne, w rozumieniu art. 16 § 1 k.p.a., są to więc takie decyzje, od których nie służy już żadne odwołanie w administracyjnym toku instancji lub wnioszek o ponowne rozpatrzenie sprawy. W doktrynie przyjmuje się, że są to:

1. decyzje wydane przez organ odwoławczy (organ drugiej instancji) - zgodnie z art. 15 k.p.a. - postępowanie jest dwuinstancyjne, a zatem od decyzji wydanej w pierwszej instancji służy odwołanie tylko do jednej instancji (art. 127 § 1 k.p.a.);

2. decyzje wydane w wyniku powtórnego rozpatrzenia sprawy przez ministra lub samorządowe kolegium odwoławcze (zob. art. 127 § 3 k.p.a.);

3. decyzje wydane w pierwszej instancji, w stosunku do których upłynął termin do wniesienia odwołania albo wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy; z zastrzeżeniem, że przywrócenie tego terminu powoduje szczególnego rodzaju skutek, w postaci utraty przez decyzję cechy ostateczności i uruchomienia toku instancji;

4. decyzje wydane w pierwszej instancji, w stosunku do których nastąpiło skuteczne zrzeczenie się prawa do wniesienia odwołania albo wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy (art. 127a k.p.a.);

5. decyzje organu pierwszej instancji, od których odwołanie (ani wnioszek o powtórne rozpatrzenie sprawy) nie przysługuje na mocy ustawowych przepisów szczególnych, które wyłączają możliwość wniesienia odwołania czy też wniosku (np. zgodnie z art. 33 ust. 3 RTVU koncesja na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych, wydana przez Przewodniczącego KRRiT, jest ostateczna);

oraz

6. decyzje, które uważa się za ostateczne na podstawie art. 269 k.p.a., który to przepis nakazuje decyzje określone w innych przepisach, jako prawomocne, uważać za ostateczne - chyba że z przepisów tych wynika, iż dotyczą one takiej decyzji, która została utrzymana w mocy w postępowaniu sądowym, bądź też nie została zaskarżona w tym postępowaniu, z powodu upływu terminu do wniesienia skargi.

Z taką właśnie decyzją, o której mowa w pkt 6 wyżej, mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie. Sprawy dotyczące świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników nie podlegają bowiem kognicji sądu administracyjnego, a w konsekwencji kognicji tego sądu nie podlegają również środki zaskarżenia od rozstrzygnięć wydawanych przez organ rentowy. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.), w granicach jej treści i zakresu odwołania. Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest postępowaniem odwoławczym, które koresponduje z zakresem rozstrzygnięcia dokonanego w zaskarżonej decyzji, a nie jedynie postępowaniem kontrolnym. W konsekwencji, od momentu zaskarżenia decyzji odwołaniem następuje przeniesienie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych na drogę postępowania sądowego, w którym sąd rozpatruje ją od początku, badając prawidłowość decyzji organu rentowego nie tylko w świetle materiału zgromadzonego w fazie przedsądowej, lecz również zgodnie z zasadami cywilnego postępowania rozpoznawczego, dokonując oceny zasadności zgłoszonych żądań na podstawie własnych ustaleń faktycznych i prawnych, tym bardziej, że sądom pracy i ubezpieczeń społecznych przysługują na mocy art. 473 § 1 k.p.c. szersze niż organom rentowym kompetencje w zakresie postępowania dowodowego (tak wyroki Sądu Najwyższego: z 22 listopada 2023 r., I USKP 33/22, Legalis nr 3024198; z 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 152/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 273; z 7 marca 2006 r., I UK 195/05, OSNP 2007 nr 3-4, poz. 55; z 22 sierpnia 2018 r., III UK 119/17, LEX nr 2542602 czy uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2007 r., I UZP 1/07, OSNP 2007 nr 21-22, poz. 323).

W literaturze trafnie podkreślono, że z uwagi na charakter rozstrzygnięć w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, sąd obowiązany jest wszechstronnie ocenić okoliczności sprawy, a zatem z urzędu jeszcze raz zbadać sprawę, co do *meritum*. Dlatego sądowa kontrola decyzji rentowych nie jest tożsama z weryfikacją decyzji wydawanych w ogólnym postępowaniu administracyjnym, sprawowaną przez sąd administracyjny, której celem jest kontrola wykonywania administracji publicznej (W. Sanetra: Ustrój sądów a rozstrzyganie spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, Przegląd Sądowy 2009 nr 9, s. 20-21; B. Suchacki,

K. Antonów, A. Jabłoński: Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie odrębne w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Komentarz. Warszawa 2014).

Postępowanie przed organem rentowym jest więc w tym przypadku jedynie pierwszym etapem postępowania i „akta sprawy organu” składają się na całą sprawę, czyli nie ma odrębności sprawy przed organem rentowym i sprawy odwoławczej przed sądem (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 lipca 2022 r., II UZ 8/22, Legalis nr 2889389).

Mając więc na uwadze właściwości postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wskazać należy, że choć ma ono wprowadzić charakter kontrolny, dominują jednak w nim właściwości rozpoznawcze. W konsekwencji, to ta druga cecha wyznacza rolę sądu, która polega na samodzielnej ocenie przesłanek warunkujących prawo do świadczenia lub zobowiązanie. Jego zasadność ocenia się na podstawie właściwych przepisów prawa materialnego i dlatego postępowanie sądowe skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych, spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. Sąd ubezpieczeń społecznych ocenia zasadność roszczeń strony odwołującej, a nie formalną legalność postępowania przed organem rentowym. Chociaż bezpośrednim przedmiotem postępowania jest decyzja organu rentowego, to jednak sąd ubezpieczeń społecznych wyjaśnia istotę sprawy dotyczącą prawa, zobowiązania albo roszczenia strony, co znajduje właściwe zwieńczenie w kompetencji tego sądu do oddalenia odwołania, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia albo zmiany zaskarżonej decyzji w całości lub w części i orzeczenia, co do istoty sprawy. Występowanie w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych funkcji kontrolnej i rozpoznawczej implikuje konieczność rozważenia ich wpływu na rozstrzygnięcie sądowe. Pierwsza funkcja została ograniczona jedynie do materialnoprawnej oceny legalności decyzji administracyjnej. Druga została zdeterminowana przedmiotem i zakresem decyzji organu rentowego. W rezultacie, postępowanie sądowe z zakresu ubezpieczeń społecznych, względem postępowania administracyjnego jest z jednej strony jego kontynuacją, zaś z drugiej, nie można pominąć jego odmienności. Funkcja rozpoznawcza postępowania sądowego zawiera w sobie element odrębności i niezależności od wcześniejszego rozstrzygnięcia organu rentowego. Rolą sądu ubezpieczeń społecznych nie jest zatem

wskazywanie uchybień i niedociągnięć organu rentowego, ale merytoryczne rozstrzygnięcie o sytuacji prawnej ukształtowanej wcześniej w decyzji administracyjnej.

Tym samym słusznie uznał Sąd Okręgowy, że postępowanie w sprawie przyznania wnioskodawcy jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, w momencie wejścia w życie Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie określenia wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej oraz zasiłku chorobowego, tj. w dniu 1 stycznia 2022 r., nie zostało zakończone ostateczną decyzją KRUS. O ostateczności decyzji w niniejszym przypadku, w rozumieniu art. 16 § 1 k.p.a., można więc mówić jedynie w powiązaniu z art. 269 k.p.a. – mamy bowiem do czynienia z decyzją, którą uważa się za ostateczną na podstawie innych przepisów, które nakazują decyzje prawomocne uważać za ostateczne. Przepis art. 269 k.p.a. cechę prawomocności przypisuje decyzjom, które albo poddane były kontroli sądu powszechnego, albo nie zostały jej poddane z powodu niewykorzystania tego środka ich zaskarżenia. Pojęcie decyzji ostatecznej jest więc w tym przypadku identyczne z pojęciem decyzji prawomocnej. W obowiązujących przepisach prawa ustawodawca używa pojęcia decyzji „prawomocnej” jako synonimu decyzji „ostatecznej” (zob. B. Adamiak, J. Borkowski, Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, wyd. 19, 2024r.; Hauser, M. Wierzbowski (red), Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, wyd. 8, 2023).

Z art. 269 k.p.a. wynika też, że jeśli w przepisach pozakodeksowych dana decyzja jest określona jako „prawomocna”, należy uważać ją za „ostateczną”, w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że z przepisów tych wynika, że wiążą cechę prawomocności decyzji z utrzymaniem jej w mocy w postępowaniu sądowym albo z niezaskarżeniem z powodu upływu terminu do wniesienia skargi. Przykładem mogą być decyzje wydawane w sprawach ubezpieczeń społecznych, w których występuje pojęcie prawomocności decyzji administracyjnych (art. 83a ustawy systemowej), a to ze względu na odwołanie do sądu (szerzej por. B. Adamiak, J. Borkowski, Postępowanie administracyjne, 2022, s. 492-493; por. też art. 181 i uw. do niego).

Przypomnienia wymaga także, że w związku z wprowadzeniem sądownictwa administracyjnego oraz przepisów szczególnych przewidujących sądową kontrolę aktów

administracyjnych, w zakresie ubezpieczeń społecznych i sporządzania spisów wyborców przez sądy powszechne wskazywano, że:

1. pojęcie decyzji ostatecznej było identyczne z pojęciem decyzji prawomocnej, tylko w przypadku takich decyzji ostatecznych w administracyjnym toku instancji (takich, od których nie przysługiwało stronie odwołanie), od których nie przysługiwała również skarga do sądu;

2. za prawomocne uznawano decyzje, które po zaskarzeniu do sądu zostały utrzymane w mocy albo też nie zostały zaskarżone w terminie prekluzyjnym, ustanowionym dla wniesienia skargi do sądu (E. Iserzon, w: E. Iserzon, J. Starościak, KPA. Komentarz, 1970, s. 326).

Ustawodawca używa więc pojęcia decyzji „prawomocnej” jako synonimu decyzji „ostatecznej” (zob. R. Hauser, M. Wierzbowski (red), Kodeks postępowania administracyjnego, Komentarz, wyd. 8, 2023).

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną.

[SOP]

DS